పాత ముఖాలు

రవికి మనసు హుషారుగా, గొప్ప ఉత్సాహంగా వుంది.

ఎందుకంటే — ఈ రోజు కాలేజీ ఫంక్షన్.

విద్యార్థులు కాదు.... మాజీ విద్యార్థులంతా ఏడాది కొకసారి జరుపుకునే పండుగ. ఈ రోజు లెవెన్త్ ఏనివర్సరీ జరుపుకుంటున్నారు.

రవి పదిహేనేళ్ళ కిందట విద్యార్థి. ఇప్పుడు ఒక ఇంటి యజమాని. భర్తగా, తండ్రిగా, కొడుకుగా, అన్నగా బరువుల రాత. బాధ్యతల మోత! ఆ రాత మోతలను మోయడానికి ఎదురు గాలిలో తొక్కే సైకిల్లాంటి ఉద్యోగం!

జీవితమనే ప్లే గ్రౌండులో ప్లేయర్ ఐతే.... వాడి కాళ్ళకింద బంతి తను! ఓ కిక్ ఇవ్వగానే ఢిల్లీలో పడ్డాడు, అక్కడ ఏదో చిన్న ఉద్యోగం. అక్కడ్నుంచి మరొక తన్ను తంతే బెంగుళూర్!.... అక్కడ్నుంచి అదృష్టవశాత్తు తను చదువుకున్న వూరుకే తన్నబడ్డాడు — ఏదో కొద్ది ఎగస్ట్రా జీతం గూడానూ!

ఆ మధ్య 'ఓల్డ్ స్టూడెంటు కౌన్సిల్' అనేది ఒకటి ఏర్పడిందనీ.... అంతా ఏడాది కొకరోజున కాలేజీలో కలుసుకుంటూరని విని సంబరపడ్డాడు. వెంటనే తనూ మెంబరయ్యేడు.

ఎన్నాళ్ళో కెన్నాళ్ళకి మళ్ళీ కాలేజీని సందర్శించడం!

తన క్లాసులో ఎనభై మంది దాకా విద్యార్థులుండేవారు. ఇంకా తెలిసిన సీనియర్లూ.... జూనియర్లూ.... వీళ్ళంతా ఏం చేస్తున్నట్టు? ఎలా వున్నట్టు? ఎక్కడ ఉన్నట్టు?

ముఖ్యంగా మూడేళ్ళు కూడా పరీక్ష తప్పకుండా, ఒక బెంచీని వదలకుండా, కేరింతలతో, కలివిడితో.... ఒకే జట్టుగా కలిసి మెలిసి

తిరిగిన తన మిత్రులు వీర్రాజు, రాంబాబు, రాజారావు, విక్రమ్.... వీళ్ళంతా ఎక్కడున్నట్టు? ఏం చేస్తున్నట్టు? ఇది విశాల పారిశ్రామిక నగరం కాబట్టి వీళ్ళంతా ఇక్కడే ఉద్యోగాలు చేస్తూ ఉండవచ్చు.

వీళ్ళందరిలో తనకి ప్రాణస్నేహితుడు విక్రమ్! వాడిని చూడాలని వుంది. అవుతుందా? కాలేజీ వదిలేశాక, ఒకటీ, రెండూ ఏళ్ళు కాబోలు తమ మధ్య ఉత్తరాలు నడిచేయి. అంతే. ఆ తర్వాత వాడి పేరు ఎడ్రస్సు తెలీవు. ఈ రోజు పనివక్కకి విక్రమ్ రాడా? ఎందుకు రాడు? వస్తాడు. తప్పక వస్తాడు. వాడితోబాటు వీర్రాజు, రాంబాబు, రాజారావు - వీళ్ళంతా వస్తారు. ఇంకెందరెందరో వస్తారు. అందులోనూ ఈ రోజు ఆదివారం.... అంతా తప్పక వస్తారు — అని అనుకుంటుంటే రవికి పట్టరాని సంతోషంగా వుంది.

తను ఏ చీకూ చింతా లేకుండా, ఏ బరువూ బాధ్యతల్లేకుండా మంచి రోజులేవైనా గడిపాడంటే అది ఆ విద్యార్థి దశలోనే. గొప్ప స్నేహమంటూ చేస్తే విక్రమ్‌తో, తర్వాత వీర్రాజు, రాంబాబు, రాజారావులతోనే. ఆ రోజులూ, ఆ స్నేహం తనెలా మర్చిపోగలడు? ఆ రోజులు తల్చుకుంటే చాలు మనసు పులకరిస్తుంది. సాయంకాలప్పు చల్లగాలేదో తగిలినట్టు శరీరం హాయిగా ఉంటుంది.

అప్పటి తీయని అనుభవం కమ్మని కలగా నిలిచింది. ఆ కమ్మని కల మళ్ళీ తీయని అనుభవం కాబోతుంది ఈ రోజు.

అందుకే రవికి అంత హుషారు! అంత ఉత్సాహం!

తెల్లారకముందే ఇంట్లోంచి బయటపడ్డాడు.

గబగబా నడిచి కాలేజీకి చేరేడు. కాని గేటు దగ్గరే ఆగిపోయేడు. అలా చూస్తూ వుండిపోయేడు!

కాలేజీ భవనం అర్ధ చంద్రాకారంలో - నేలపై పడిపోయిన నెలవంకలా వుంది అందంగా. వెనక కొద్దిదూరంలో హాస్టళ్ళు రెండూ.... ఆ పక్కనే తాటి వనంలా జోడు కొండలూ.... చుట్టూ పచ్చపచ్చగా మామిడి తోటలూ.... కొద్ది దూరంలో కొండల దగ్గర పెద్ద లోయ.... ఆ లోయలో స్టూడెంట్స్ షికార్లు కొట్టడానికే సృష్టించబడిందా —

అనిపించే చక్కటి తోట! ఎంత బావుంది!.... ఇంతకు ముందు చుట్టూ ప్రహరీగోడ లేదు; ఇప్పుడు వుంది. తోవ, తోవ పొడుగునా స్వాగతం చెబుతున్నట్టు — ఈ అశోక వృక్షాలూ, సరివిడిమొక్కలూ లేవప్పుడు. క్రోటన్సూ, నైట్ క్వీన్సూ, బంతులూ, చేమంతులూ, గులాబీలూ.... మరెన్నో రకరకాల, రంగు రంగుల పూలు అసలు లేనే లేవప్పుడు. ఇవన్నీ ఎంత చక్కగా పెంచారు. మొత్తానికి ఆ ప్రాంతంలో విద్యాలయం ప్రకృతి ఒడిలో నిద్రగా ధ్యానించి పరవశించిపోయేడు రవి.

ఆ రోజు ప్రోగ్రాం ప్రకారం ఉదయం టిఫిన్.... తర్వాత ఆటల పోటీలు.... తర్వాత లంచ్.... ఆ తర్వాత జనరల్ బాడీ మీటింగు, నూతన కార్యవర్గం ఎన్నిక.... అటుపిమ్మట సాయంత్రం చీఫ్ గెస్టు ఉపన్యాసం, నాటికా, పాటలూ, ఫాన్సీ డ్రస్సులూ, మోనో యాక్షన్లూ.... చివర్లో ప్రయిజ్ డిస్ట్రిబ్యూషన్.... ఇదీ కార్యక్రమం.

అయితే, రవి వచ్చినంత వేగంగా, ముందుగా ఎవరూ రాలేదు — ఎవరో ఆఫీసు బేరర్లూ, కొద్దిమంది కమిటీ మెంబర్లూ తప్ప!

రవి ఒక్కడే కాలేజీ, హాస్టల్సూ కలియ తిరిగేడు. హాస్టల్లో తను అప్పుడు వున్న గదికి వెళ్ళాడు. ఆ గది ఎలావుందో! అందులో ఏ మహానుభావుడు ఉంటున్నాడో చూద్దామని వెళితే ఇంకేముంది? గది తాళం వేసివుంది అన్ని గదులూ అంతే. ఓహో!.... దసరా సెలవులు గదా!

అక్కణ్ణుంచి తన క్లాస్ రూంకి వెళ్ళాడు. అప్పటి తన సీటులో చాలాసేపు కూర్చున్నాడు. ఏవేవో గుర్తుకురాగా నవ్వుకున్నాడు. డెస్కుని మద్దెల వాయించేడు. కూనిరాగాలు తీశాడు. కాగితాలతో రాకెట్లు చేసి బోర్డుమీదికి వదిలేడు. నిట్టూర్పులు విడిచేడు. అన్ని డెస్కులూ తడుముకుంటూ బైటికి వచ్చేశాడు.

మాజీ విద్యార్థులంతా ఒకరూ, ఒకరూ వస్తున్నారు. తెలిసిన ముఖాలు ఒకటీ, రెండూ పలకరించేయి.

ఆకలేసి.... హాస్టల్ మెస్‌కి వెళ్ళేడు.

టిఫిన్ తయార్. ఉప్మా!

రవి నోట్లో వేసుకున్నాడు. నోరు కాలింది. 'అబ్బా!' అందామనుకున్నాడు గాని, పిల్లలేకుండా నోరు అంటుకుపోయింది. ఒకటోరకం పేస్టు! ఇదే ఇల్లయితే ఇల్లాలి సుఖం ఉప్మాతో పావనం అయిపోయేది. ఇక కాఫీయా! అది కాఫీ కాదు, కషాయం. దానికి తోడు ప్లాస్టిక్ గ్లాసుల కంపు!

రవి కొంత దూరం నడిచి, నడిచి ఒక మామిడి చెట్టు కింద నడుం వాల్చాడు. రవికి తల్లి ఒడిలో పడుకున్నట్టుంది. చల్లనిగాలి చక్కగా, చిక్కగా తగులోంది. ప్రాణం ఎంతో హాయిగా వుంది. ఏవో తెలియని లోకాల్లోకి తేలిపోతున్నట్టు వుంది. నరకకూపంలాంటి తన బతుక్కి దూరంగా జీవితమంతా ఇలా హాయిగా, నిశ్చింతగా వుండిపోవాలని వుంది. ఇక్కడే చచ్చిపోవాలని వుంది.... ఎవరో తట్టినట్టయింది. ఉలిక్కిపడి లేచాడు.

తన కళ్ళముందు వీర్రాజు!

అరె, అరె, వీర్రాజు. హాయ్ హాయ్ వీర్రాజు!

ఎన్నాళ్ళకెన్నాళ్ళకి!

రవి వీర్రాజుని గట్టిగా వాటేసుకున్నాడు. వాణ్ణి తనివితీరా చూశాడు.

వెధవ ఎంత మారిపోయేడు! అప్పుడు ఎండి నరంలా వుండేవాడు. ఇప్పుడు ఎనుబోతు ఎనుబోతే. అప్పుడు పొట్ట కనిపించేది కాదు. ఇప్పుడున్నది పొట్టకాదు – తొమ్మిదో నెల కడుపు! అప్పుడు మెడ సన్నంగా, కొంగ మెడలా వుండేది. ఇపుడా మెడ ఏది? మంచులా కరిగిపోయిందా? మెడ స్థానంలో సంగడోలు చోటుచేసుకుంది. డొక్కు ఇంజను స్టార్టు చేస్తే బాడీ, బాడీఅంతా బడబడ మనికదిలిపోయేటట్టు – వాడు నవ్వితే ఒళ్ళంతా ఊగిపోతోంది. ఓరి డిబ్బ వెధవా! – అనుకున్నాడు రవి.

ఇద్దరూ అక్కడే చతికిలబడి ఎన్నో కబుర్లు చెప్పుకున్నారు. మరెన్నో సంగతులు మాటాడుకున్నారు. కాలేజీ కుర్ర చేష్టలను నెమరు వేసుకున్నారు. పళ్ళు పదహారు బయట పెట్టారు.... అయితే అప్పటి వీర్రాజుతోనే అప్పటిలానే మాటాడుతున్నట్టు అనుభూతి పొందలేకపోయాడు రవి.

వీర్రాజు ఆఫీసరన్నని చెప్పుకున్నాడు. తన చేతికింద పదిమంది ఉద్యోగులున్నారన్నాడు. వాళ్ళను ఎలా అజమాయిషీ చేసేది గొప్పగా, దాబుగా చెప్పుకున్నాడు. ఖరీదైన వాళ్ళతో పేకాట, త్రాగుడు తన నాగరికతగా వివరించేడు. ముచ్చటగా ముగ్గురు పిల్లలని చెప్పేడు. తన భార్య అందగత్తె అని, గొప్ప ఇల్లాలని చెప్పాడు. కాని అసలు విషయం – ఆమె తనతోనే వుంటూ మరొకతనితో అక్రమ సంబంధం పెట్టుకున్నట్టు, తను మాత్రా ఏమీ చేయలేకపోతున్నట్టూ, ఆమె తెచ్చిన డబ్బుకీ, ముట్టూ [illegible] సంసారానికీ [illegible]. [illegible] గుండెల్లో దిగమింగుకొని, ముఖా [illegible] చెప్పలేడు కాక చెప్పలేడు.

అసలు [illegible] వెనక్కి నెట్టి, తెలియని లేనిపోని గొప్పలకి [illegible] అప్పటి స్వచ్ఛత, అప్పటి నిష్కాపట్యం ఏవి? కుండ బద్దలుకొట్టినట్టు మనసు విప్పి మాట్లాడ్డం ఏవసలు?

అప్పటి వీర్రాజుకీ, ఇప్పటి వీర్రాజుకీ ఆకృతిలోనే కాదు, స్వభావంలో కూడా ఎంత తేడా?

వీర్రాజుని చూడగలిగాడన్న ఆనందం రవి పొందితే పొంది వుండ వచ్చు. కాని అప్పటిలా వీర్రాజుతో ఎంజాయ్ చేయలేకపోయాడనేది రవి ముఖంలో స్పష్టంగా, ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది.

రవి మిగతా స్నేహితులు రాజారావు, రాంబాబు, విక్రమ్‌ల గురించి అడిగేడు. రాజారావు గురించి తప్ప తక్కిన ఇద్దరు గురించీ తెలీదన్నాడు. రాజారావు ఏదో చిన్న ఉద్యోగం చేస్తున్నాడని, తన కప్పు డప్పుడు కనిపిస్తాడని చెప్పాడు. ఇంకా వాడి గురించి వివరాలు అడిగితే అంతకన్నా మరేమి చెప్పడానికి లేదన్నాడు. అంటే స్నేహం సాగడం లేదన్నమాట! వెధవ చిన్న ఉద్యోగితో నాలాంటి ఆఫీసరు స్నేహం సాగించడమేమిటి? అన్న ధోరణి వీర్రాజులో పసిగట్టి రవి నొచ్చు కున్నాడు.

ఇద్దరూ లేచారు. గ్రౌండులో జనం గుంపులు, గుంపులుగా వుంటే అటువైపు బయలుదేరారు; చేరారు. ఎవర్నో చూసి 'హలో'

అంటూ వీర్రాజు రవిని విడిచి వెళ్ళిపోయేడు. మళ్ళీ రాలేదు; అవును. మరి తనేమైనా ఆఫీసరా ఏమా? – రవి నొచ్చుకున్నాడు.

ఆటల పోటీలు సాగుతున్నాయి.

ఆడే వారిలోనూ, ఆడుతున్న వారిని చూస్తున్న వారిలోనూ మిగతా మున్గురు స్నేహితులు గాని, క్లాసు మేట్సుగాని, చివరికి తెలిసిన ముఖాలు గాని ఉన్నారా?

వెదికాడు రవి– తీర్థంలో తప్పిపోయిన పిల్లల్ని వెదుకుతున్నట్టు. ఒకరూ, ఒకరూ పరిచయ ముఖాలు కనిపించారు. పలకరింపులు పంచేస్తున్నావంటే – ఏం చేస్తున్నావ్! బస్. అయిపోయింది!

ఆటల పోటీలు చూస్తున్నాడు రవి. ఆటలు సిల్లీగా వున్నాయి. నవ్వు పుట్టుకొస్తున్నాయి.

ఆడుతున్న వాళ్ళంతా ఒకప్పుడు మంచి ప్లేయర్సు. పెద్ద ఆటగాళ్ళు. కాలేజీ వదిలేక, జీవితమనే ముళ్ళబాటలో, బ్రతుకు తెరువు వెదుకులాటలో కింటా, మీదా కొట్టుకుపోతున్న వాళ్ళకి – ఆటలు ప్రాక్టీస్ చేసే తీరిక, ఓపిక, ఉత్సాహం ఇకనేం వుంటాయి? ఉన్నా మన దేశంలో స్పోర్ట్సుకి ఎంకరేజ్ మెంటేదీ? సహాయాలేవీ?

వీళ్ళంతా కాలేజీలో అప్పుడెప్పుడో ఆడాక మళ్ళీ ఇదే ఆడ్డం! ఇంకెలా వుంటుంది? అప్పటి పెద్ద ప్లేయర్సు ఇప్పుడు చేతగాని వాళ్ళై నవ్వుల పాలౌతున్నారు. నవ్వుతున్న వాళ్ళంతా 'మనం కనీసం ఈ రోజైనా నవ్వాలి.' అని నిర్ణయం కృత్రిమంగా నవ్వుతున్నట్టు అనిపించింది రవికి.

ఇంతలో ఒక ప్లేయర్ విసిరిన డిస్క్– విష్ణు చక్రంలా కదిలి ముందుకి వెళ్ళకుండా సర్‌మని మనుషుల మీదికొచ్చింది. చచ్చాంర్రోయ్ అన్నారు. రవి చావలేదు! దబ్బున కూర్చుండిపోయాడు. లేకుంటే మెడకాయ మీద తలకాయ లేకుండా పోయేది! 'ఇక్కడుండడం అంత క్షేమకరం కాదురా బాబ'ని కదిలాడు. ఆడిటోరియంలోకి వెళ్ళాడు.

ఆడిటోరియంలో కొందరు షటిల్ ఆడుతున్నారు. ఆడుతున్న వారిలో కొందరు రవిని పలకరించారు. మరి కొందరిని రవే పలకరించాడు.

ఒకడు ఒకొక్క నెంబరూ తీసి అనౌన్సు చేస్తుంటే.... మిగతా వాళ్లు కేకలెయ్యడం, ఈలలు వెయ్యడం, జోకులు పేల్చటం, ఫకాల్న నవ్వడం.... పెంకితనం చేస్తున్నారు వీళ్ళంతా చదువుకునేటప్పుడు మహా పెంకితనం చేసిన వాళ్లు. అందుచేత అప్పుడు పెంకివాళ్ళం కాబట్టి ఇప్పుడు పెంకితనం చేయక తప్పదని చేస్తున్నట్టుగా తోచింది రవికి.

ఇదంతా చూస్తుంటే ఆదేదో సినిమాలో ఏభై మూడేళ్ళ ముసలి [illegible] పదహారేళ్ళ పిల్లలా కనిపిస్తానని హాఫ్ ఫ్రాకు వేసుకున్నట్టుంది. హాఫ్ ఫ్రాకు వేసుకుని ఐస్‌క్రీమ్ చేత్తో పట్టుకొని, హాఫ్ టికెట్‌తో రైలెక్కి [illegible] చిన్న చేష్టలు చేసినట్టుంది! ఉయ్యాల్లో వేసి [illegible] చూసి, [illegible] పోదామని, ఉయ్యాల్లోంచి పాపని తీసి పారేసి, [illegible], బట్టలు విప్పేసి, నోట్లో బొటనవేలు పెట్టుకొని ఉయ్యాలెక్కేసినట్టుంది! అవును మరి! లేకుంటే ఏవిటి? ఏ వయసులో చేష్టలు ఆ వయసులోనే అందం, అర్థమూనూ! అని అనుకున్నాడు రవి. తను కూడా హౌసీ అన్నాడు. మూడు రూపాయలు లాస్! ప్చ్! ఏం చేస్తాం?

మధ్యాహ్నం లంచ్! వెజిటబుల్ బిరియానీ రడీ!

ఏం లాభం? చెత్తగా వుంది. బిరియానీ చెత్తలా వుందనుకుంటే చెత్తలో చెత్తలా పిల్లి కూతలూ. కుక్క అరుపులూ, గ్లాసుల గలగలలూ, బల్లల దబదబలూ, జోకులూ, ఈలలూ, బొంగ్రడ కప్ప నవ్వులూనూ!.... మెంటల్ పేషంట్సు మెస్సులా అనిపించి నవ్వుకున్నాడు రవి. తనెందుకు వీళ్ళందరిలా ఎంజాయ్ చేయలేకపోతున్నాడు? తనే కాదు, ఎంజాయ్ చేస్తున్నట్టు కనిపిస్తున్న వీళ్ళంతా నిజంగా ఎంజాయ్ చేస్తున్నారా? లేదు, లేదు. అంతా నటన! తెచ్చి పెట్టుకున్నది.

యస్! అంతే. ఏమంటే వీళ్ళంతా నిజంగా స్టూడెంట్సు కాకపోవడమే. ఇప్పుడు ఏ పని చేద్దామన్నా ఆలోచనే! భయం. వెనకడుగు. సర్దుకుపోవడం. వ్యాసక్తానికి తల వంచడం.... వీళ్ళందరిలో అప్పటి జీవం, కళ, చైతన్యం ఏవీ? పొగరూ, పౌరుషం, కోపం, ప్రకోపం, నిజాయితీ.

నిక్కచ్చితనం ఏవి? అప్పటి మిడిసిపాటు, ఉద్రేకం, స్వచ్ఛమైన నవ్వు, లోకాన్నే ఎదిరించగల ధీమా, దర్జా, దర్పం ఏవి అసలు ఏవి?

అసలు ఈ పిచ్చివాళ్ళైనా అప్పుడు నిజంగా పెంకితనాలు చేసింది? మిడిసిపాటు పడింది? - నవ్వుకున్నాడు రవి.

బిరియానీ గొడ్డుల కేసే జాలగా వుంది! వదిలేసి లేచిపోయేడు రవి. చేతులు కడుక్కొని కిళ్ళీ వేసుకుంటుండగా - ఎవడో వెనక నుంచి ఫట్ మనిపించాడు, నెత్తిమీద! దెబ్బ గట్టిగా తగిలిందేమో రవికి చిర్రెత్తుకొచ్చింది. వెనుతిరిగి చూశాడు. చూస్తే ఇంకెవరు? రాజారావు!

వాణ్ణి పోల్చగలిగాడే తను!

కడుపు నిండిపోయింది రవికి.

"ఏరా! నీకోసం తెల్లారినుంచి చూస్తూ వస్తున్నా. కనిపించి చావ్వేం!.... ఇదేనేమిటి రావడం! చూస్తుంటే కేవలం తిండి కోసమే పరిగెత్తుకొచ్చినట్టున్నావ్!"

"యస్. ఎగ్జాక్ట్! కరెక్టుగా చెప్పావు.... ఒరే బాబూ! మన దగ్గర బలవంతంగా అయిదు రూపాయల చందా కలెక్ట్ చేశారు. మనీ ఇవ్వకూడదనుకుంటే వెధవ మొగమాటం మనకి. ఇష్టం లేకపోయినా ఇవ్వనన్లేం కదా! అందేతనే ఆకలమయ్యి బిరియానీ తినేసి అయిదు రూపాయలు కిట్టించేద్దామని వచ్చేను. నిజం! అవున్రా!"

"ఓరి వెధవా!" అని రవి పకపకా నవ్వి -" ఆ బిరియానీ గొడ్డు తినవు, కుక్కలు ముట్టవు, తెల్సా!" అన్నాడు.

"తెలీనక్కర్లేదు! గొడ్లూ, కుక్కలూ తినలేకపోతే పోయేయి!.... కాని నేను తినగలన్రా బాబూ తినగలను. అయిదు రూపాయలు కష్టంరా బాబూ, అయిదు రూపాయలు! మాటలా, మజాకా! అంత కష్టపడి తలుచుకుంటేనే పాలు నాక్కూడా గొంతుక లోంచి కరిగెళ్ళిపోతాయి....ఉండుండు. ముందు భోజనం, తర్వాత విశేషాలు" అని మెస్సులోకి పరిగెట్టాడు రాజారావు.

అరగంట భోజనం చేసి బ్రేవ్ మంటూ వచ్చాడు.

"ఒరేయ్ డిసెంట్రీ పట్టుకోగల్దురా" అన్నాడు రవి.

"మన కలాంటి ఉదయం లేదురా బాబూ, పద, పద, ఆ చెట్టు కింద కాసేపు కూర్చొని ముచ్చటిద్దాం"

ఆ చెట్టు దగ్గరికి వెళ్ళారు. కూర్చున్నారు. ముచ్చట్లలో పడ్డారు.

రాజారావు ఎంత మారిపోయాడు?

చదువుకునే రోజుల్లో రాజారావుది లావు పర్సనాలిటీ, అప్పుడు వాడి చేష్టలు విచిత్రంగా వుండేవి. వాడి పొట్ట బాకలి బాగా ఎత్తుగా. అసహ్యంగా ఉండేది. అందుచేత పొట్టతగ్గడానికి ఏవేవో ఆసనాలు వేసేవాడు. వ్యాయామాలు చేసేవాడు. తెల్లారి లేచి పరిగెట్టేవాడు. ప్రతి ఆదివారం స్విమ్మింగ్ పూల్ కెళ్ళి డబ్బులు చెల్లించి పూట, పూటంతా ఈదేవాడు. అయినా పాపం వాడి పొట్ట తగ్గలేదు!. అన్ని కష్టాలు పడ్డా పోని పొట్ట రాజారావు కిప్పుడు మిల్లీమీటరంత ఏమిటి? అసలు లేనేలేదు పొట్ట. డొక్కలా వుంది. మనిషి బక్కగా వున్నాడు.

అంతేకాదు, రాజారావు చదువుకునే రోజులో ఇంకో గమ్మత్తు కూడా చేసేవాడు. తల దువ్వేటప్పుడు ఒక వెంట్రుక దువ్వెనలో చిక్కుకుంటే చాలు బంగారం పోయినంత బాధపడిపోయేవాడు. రకరకాల నూనెలూ, క్రీములూ, మందారపూలూ సంపాదించి కేశ సంపదని కాపాడుకోవానికి ప్రయత్నించేవాడు....అలాంటి రాజారావు తల ఇప్పుడు నున్నగా ఉంది! ఎంత నున్నగా వుందంటే 'వాతాపి గణపతింభజేహం' కృతిని పాడుతూ ఘటం వాయించాలన్నంత నున్నగా ఉంది.

"అరే. రాజారావ్, నీ బంగారప్పు జుట్టుని రక్షించుకోలేకపోయినా, కడుపు మాత్రం తీయించేసుకున్నావ్!"

రాజారావు నవ్వాడు. అది నవ్వా?

పెళ్ళి కావల్సిన ఇద్దరు చెల్లెళ్ళు, ముండమోసిన అక్క, మంచం పట్టిన శవం కాని శవం లాంటి ముసలి తండ్రి, రోగిష్టి పెళ్ళాం, అయిదుగురు పిల్లలూ (అందులో నలుగురొచ్చి ఆడపిల్లలేనట!), అరువులూ, అప్పులూ, పరిస్థితి కంపుకొట్టే కొంప (అదీ అద్దెది!)....వీటితో, గొర్రె తోక జీతంతో సంసారగుండంలో సతమతమయ్యే రాజారావుకి జుట్టు రాలిపోవడం ఒక వింతా; అర్ధాకలితో పేగులు అర్చుకుపోతుంటే ఇకనేం పొట్ట!

ఏమి చిత్రం! బక్క వీర్రాజు దిబ్బడై పోతే, దిబ్బ రాజారావు బక్కవాడై పోయాడు!

ఈ పదిహేనేళ్ళూ తన స్మృతిపథంలో ఎప్పుడూ కాలేజీ కుర్రాళ్ళుగానే మెదిలాడే వీర్రాజు, రాజారావులు ఇక అలా మెదలరు. అలా కానరారు. అమృతం తాగినట్టు అలా కుర్రవాళ్ళుగానే కదిలే కలలు కూలి మస్తిష్కంలో మరుగున పడిపోయి, ఈ కొత్త ముఖాలు, మాసిన ముఖాలు చోటుచేసుకుంటాయి కాబోలు—అనిపించి రవి మనసు చివుక్కుమంది.

"ఒరే! మన జీవితాలు ఇంత చిమ్మచీకటిగా అయిపోతాయనుకున్నామా? ఎన్నో కబుర్లూ, సినిమాలూ, సెక్సూ, పాలిటిక్సూ. ఎన్నో—మరెన్నో సంగతులు చెప్పుకున్న మనం ఇలా దరిద్రమనే ఊబిలో దిగబడిపోతామని మాటవరసకైనా, సరదాకైనా అనుకోగలిగామా?"—రవితో కాకుండా మబ్బులతోను, చెట్లతోనూ, కొండలతోనూ అంటున్నట్టుగా వుంది రాజారావు ధోరణి.

గాలి బరువుగా నిట్టూర్చింది. నిశ్శబ్దం ఓ రెండు నిమిషాలు భయంకరంగా తాండవించింది.

"లేరా, పదరా! ఆ నలుగురిలో కాస్సేపు తిరుగుదాం, ఈ రోజు కూడా ఎందుకు బాధలు తలచుకొని బాధపడ్డం" అని రాజారావు లేచి, రవిని లేపాడు. రాజారావు ముఖానికి రంగు పూసుకుందా మంటున్నాడన్న మాట! రవి దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాడు. ఇద్దరూ నడవ నారంభించారు.

"ఒరే, నీవు, వీర్రాజు కనిపించేరు కాని రాంబాబు, విక్రమ్ కనిపించలేదు. ఏరి వాళ్ళు? ఈ వూళ్ళో లేరా?"

"విక్రమ్ సంగతి తెలీదుగాని, రాంబాబు గురించి మటుకు తెల్సు."

"ఏడి వాడు? ఏం చేస్తున్నాడు?"

"ఏం చేయడానికైనా, వాడసలు వుంటే కదరా!"

అంటే?....రవి గుండెలు దడదడమన్నాయి. నడుస్తున్నవాడల్లా ఆగిపోయి, రాజారావుని ఆపేసి, సరిగా చెప్పమన్నాడు.

"చెప్పడానికేముందిరా, రవీ, వాడు నక్సలైట్లలో కలిసిపోయేడు. శ్రీకాకుళ పోరాటంలో వీర మరణం పొందాడు"

రవికి భూమి దొల్చుకుపోయి, అగాధంలోకి, పాతాళంలోకి దిగి పోతున్నట్టుగా వుంది. నిజమేనా? రాంబాబు చచ్చిపోయేడా? నమ్మశక్యం కాలేదు తనకి. రాంబాబు ఎంత అమాయకంగా ఉండేవాడు! అట్టే మాటాడే వాడు కూడా కాదు. ఎప్పుడూ, ఏవో పుస్తకాలు మటుకూ చదివేవాడు. వాడి గుండెల్లో విప్లవాగ్ని భాండం ఉందనీ, అది మండి, పేలి, పగిలి, లావాయై పారి, ప్రవహించి ప్రభుత్వాన్నే గడగడ లాడిస్తాడా రాంబాబని ఎవరనుకోగలిగారు ?

ఎప్పుడో కాల్పులకే చచ్చిపోయిన రాంబాబు ఇప్పుడిప్పుడు వరకూ తన స్మృతిపథంలో బతికే ఉన్నాడు. ఇక ఉండడు. ఇకనేం వుంటాడు__కఠోరమైన, భరించరానిదైన నిజం తెలిసాక. అయితే__

పీడిత జన విముక్తి కోసం పోరాటంలో పాల్గొని, ప్రాణాలర్పించిన తన మిత్రుడి త్యాగనిరతికి జోహార్లర్పించకుండా వుండలేకపోయాడు రవి.

రాజారావు కాసేపు ఉండి, మరిక వుండలేననీ, ఇంటి దగ్గర చాలా అర్జెంటు పనుందని చెప్పి దొపక్క సైకిలు మీద వెళ్ళిపోయేడు. అంతే మరి. అంతే రాజారావు ఇప్పుడు పైలా పచ్చీసుగాడు కాడుగా!

ఆడిటోరియంలో సర్వసభ్య సమావేశం జరుగుతోంది. అటువైపు బయల్దేరాడు. అక్కడ విక్రమ్‌ని గురించి ఎవర్నీ వాకబు చేయగూడదని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఏమంటే మరే భయంకర నిజాలు బయటపడతాయో అని భయం!

రవి ఆడిటోరియంలో అడుగెట్టాడు. అక్కడ ముఖాలన్నీ అప్పటి లేతవైన, స్వచ్ఛమైన ముఖాలు కావు. అన్నీ ముదర ముఖాలు. ముసలి ముఖాలు. మాసిన ముఖాలు!

వీళ్ళందర్నీ ఎక్కడెక్కడి నుంచో బలాత్కారంగా తీసుకొచ్చి, జబర్దస్తీగా కూర్చోపెట్టి, కొరడాలతో ఛెళ్ళుమనిపిస్తూ స్టూడెంటు చేష్టలనే నాటకం ఆడిస్తున్నారా- అనిపించింది రవికి.

వీళ్ళా, వీళ్ళ అల్లరీ చూస్తుంటే తనకి అరవ డబ్బింగ్ సినిమా గుర్తుకొచ్చింది. తెరమీద బొమ్మలు చూస్తూ మాటలు వినలేం. మాటలు

వినాలంటే- చచ్చినట్టు బొమ్మ చూడకూడదు. సరిగ్గా ఇక్కడ పరిస్థితి అలానే అనిపించింది రవికి.

నిజానికి ఓల్డు స్టూడెంట్ కౌన్సిల్ కార్యవర్గమంతా బ్రహ్మాండంగా కష్టపడింది. కాని టిఫిన్, లంచ్ చెత్త అయిపోవడంతో — వాళ్ళ ఇంతపడ్డ కష్టమంతా బూడిదలో పన్నీరై పోయింది. తిండికి అంత గొప్ప గుణం వుంది మరి!

వచ్చే ఏటికి నూతన కార్యవర్గం ఎన్నికయింది. ఈసారి మేనేజ్మెంటంతా జూనియర్స్‌కి ఇచ్చారు. 'ఇక మేము చేయలేం, అలసిపోయాం. ముసలివాళ్ళమై పోయాం. వచ్చే ఏడాదికి మేం బతుకుతామో, లేదో కూడా చెప్పలేం' అన్నట్టు పెత్తనమంతా జూనియర్స్ చేతికిచ్చి సీనియర్స్ తప్పుకున్నారు.

సాయంత్రం ప్రోగ్రాం స్టార్టయింది.

ఛీఫ్ గెస్టు వచ్చాడు. (ఛీఫ్ గెస్టుగా సాధారణంగా ఒక కొత్త భారీ పరిశ్రమ మానేజింగ్ డైరెక్టర్నో, జనరల్ మేనేజర్నో ఆహ్వానిస్తుంటారు. ఏమంటే మాజీ విద్యార్థుల్లో సగానికి పైగా నిరుద్యోగులే కదా. వాళ్ళకి ఏమైనా ఉద్యోగాలు చూపకపోతాడా, ఇవ్వకపోతాడా అని అర్థంలేని పిచ్చినమ్మకం, వెర్రి ఆశానూ). ప్రిన్సిపాల్ అధ్యక్షత వహించాడు. ఇతనెవరో కొత్త ప్రిన్సిపాల్! అప్పటి ప్రిన్సిపాల్ అప్పటికే ముసలి ముండాకొడుకు. ఈ పాటికి టపా కట్టేసే వుంటాడు!.... స్టేజ్ ముందు వరసలో కూర్చున్న లెక్చరర్సు కొత్తవాళ్ళే—అదిగో ఆమూలన బొగ్గుల బస్తాలా కూర్చున్న హీట్ ఇంజన్స్ లెక్చరరు తప్ప! ఎవరు పోయినా నేను ఉన్నాను. ఎవరు వచ్చినా నేను చావకుండానే వున్నాను' అన్నట్టు చేతులు కట్టుకుని వున్నాడు. అతను తప్పించి తెలిసిన లెక్చరర్లు మరెవరూ కనిపించలేదు.

ఛీఫ్ గెస్టు ఉపన్యాసం— దొరికిందే ఛాన్సని — సాగిపోతోంది!

ప్రయిజులు కొట్టేయడానికి హాల్లోకి ఫాన్సీ డ్రెస్సులు ఒకటీ, ఒకటీ ఎంటర్ అయిపోతున్నాయి. ఈ మధ్యన ఇది మామూలై పోయింది. ఫాన్సీ డ్రెస్సుగాళ్ళు స్టేజిమీద కాకుండా ఆడియన్సులోనే

కలిసిపోయి— చివర్లో 'అరె! ఇది వేషమా! సెభాష్ సెభాష్' అనిపించుకొని, ప్రెయిజులు కొట్టేద్దామని తాపత్రయపడి పోతారు.

ఒకడు బిచ్చగాడు వేషంలో– ఓపక్క గెస్టు ఉపన్యాసం సాగుతుండగానే– లెక్చరర్ల దగ్గరకెళ్ళి అడుక్కుంటున్నాడు. ఉపన్యాసమిచ్చి అలిసిపోయి ఛీఫ్‌గెస్టు కూర్చుంటే అతనికి సోది చెబుతానమ్మా, సోది చెబుతా'నంటూ ఎరికల సాని వచ్చి చేయి లాక్కుంది. ఒక పిచ్చోడు ద్వారం దగ్గర నిలబడి ఆడిటోరియంను, మనుషుల్ని వింత వింతగా చూస్తూ మూగసైగలు చేస్తున్నాడు!

గెస్టుని కిందకు దించేసి స్టేజీమీద నాటిక మొదలు పెట్టారు. (నాటిక అయిపోయేక ఛీఫ్ గెస్టుగారి శ్రీమతిచే ప్రయిజ్ డిస్ట్రిబ్యూషన్ అన్నమాట) నాటిక బోర్ కొడుతోంది రవికి. ఏవిటో తెలుగు నాటికలు! నిజ జీవితంలో ఎంత చక్కగానో నటిస్తారు. అదే స్టేజీ ఎక్కి నటించరా అంటే బిర్ర బిగుసుకుపోయి, అర్థంలేని, అసహజమైన నటన చేస్తారు! నాటికను చూడలేక చూస్తున్నాడు. అంతలో—

చివర్న కూర్చున్న రవి పక్కన ఒకడు వచ్చి కూర్చున్నాడు.... [illegible] ప్రెస్సుగాడు. కుష్ఠువాడి వేషం! ఎందుకొచ్చిన వేషాలు! ఎంతో జాలిని కలిగించే భయంకర వేషాలు! ఆ వెధవ ప్రయిజు కోసం, కీర్తి కోసం, మెప్పుకోసం మనిషికి ఎంత తీవ్రమైన దాహమో– ఈ వేషం చూస్తేనే అర్థమవుతుంది అనుకున్నాడు.

'ఏమీ! బాగున్నావా?'

ఎవరూ! పోల్చలేకపోయేడు రవి.

"ఎవరండీ మీరు?.... ఎవరు?"

"నేను.... విక్రమ్‌ని!"

"ఓహ్! నీ అసాధ్యంగూల. నిన్ను వేషంలో పోల్చలేక పోయాను"– అతడే విక్రమ్ అని తెలియగానే రంగుల స్వప్నాలూ, వెన్నెల వెలుగులూ, పన్నీటి జల్లులూ, మల్లెలూ, జాజులూ, గలగల నవ్వులూ గుర్తుకొచ్చేయి. ఎంతో, మరెంతో ఆనందమైపోయింది రవికి!

వీడికి ఇలాంటి వేషాలంటే పిచ్చి ఇంకా పోలేదన్నమాట! అంద గాడు. మంచి పర్సనాలిటీ. చెప్పుకోదగ్గ నటుడూను. అంచేత సినిమాల్లో ప్రయత్నించ మనేవాళ్లు. చాలా ప్రయిజులు కొట్టుకొచ్చేవాడు నాటిక పరిషత్తుల్లో.

"ఒరే! విక్రమ్.... నీకీ పిచ్చి ఇంకా పోలేదన్నమాట.... మొత్తానికి నీ వేషం చాలా నాచురల్‌గా ఉంది. అలా చూడు ఫస్ట్ ప్రయిజు నీకే వస్తుంది" అన్నాడు రవి ఉత్సాహంగా.

"అవును, నాది భయంకరమైన వేషం. ఈ ప్రపంచమే ఒక రంగస్థలం. నీవు కూడా నటుడివే. నీదీ వేషమే!"

"అంటే?"

"ఇది నేను చేసుకున్న మేకప్ కాదు. దేవుడు చేసిన మేకప్! అంచేత ప్రయిజు ఇవ్వరు. తన్ని తగిలేస్తారు.... రవీ! మిమ్మల్నందర్నీ చూడాలని చీకట్లో దొంగచాటుగా వచ్చాను. చాటుగా అందర్నీ చూశాను. నా అదృష్టం కొద్దీ నిన్ను కూడా చూశాను. అదే చాలు నాకు. అదే నాకు ప్రైజుని మించిన ప్రైజు.... వస్తానిక రవి"— అంటూ చీకటిలో కెళ్ళిపోయేడు విక్రమ్ గబగబా!

రవి రవిలా లేడు. తను ఉన్న భవనం కూలిపోతోంది. చెట్లూ, కొండచరియలూ తనమీద పడిపోతున్నాయి, అందంగా వుందనుకున్న ప్రకృతి అంతా తుఫాను బీభత్సంలో కొట్టుకుపోతోంది. అందులో తను ఇన్నాళ్ళుగా అనవరతం మనోమందిరంలో నిలుపుకున్న అలనాటి మధుర స్మృతులు.... ఈరోజు బీటలు వారి శిథిలమై జీర్ణ కొట్టుకు పోతోంది.

'విక్రమ్! ఒరే విక్రమ్' అంటూ చీకట్లోకి పరిగెత్తాడు రవి!